

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

ІНТЕГРАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ТА СУСПІЛЬСТВА: ПСИХОЛОГІЧНИЙ І СОЦІОЛОГІЧНИЙ ВИМІРИ

II міжнародна науково-практична
конференція

12 червня 2020 року, м. Одеса

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
Факультет психології, політології та соціології
Кафедра соціології та психології

ІНТЕГРАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ТА СУСПІЛЬСТВА: ПСИХОЛОГІЧНИЙ І СОЦІОЛОГІЧНИЙ ВИМІРИ

МАТЕРІАЛИ
II Міжнародної науково-практичної конференції

12 червня 2020 року
м. Одеса

Видавничий дім
«Гельветика»
2020

**УДК 159.923.2(063)+316.612(063)
I-73**

Редакційна колегія:

Відповідальний редактор – Аракелян М.Р., доктор юридичних наук, професор, перший проректор Національного університету «Одеська юридична академія».

Члени редколегії:

Алексенцева-Тімченко К.С., кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри соціології та психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Єременко О.М., доктор філософських наук, професор завідувач кафедри філософії Національного університету «Одеська юридична академія»;

Каретна О.О., кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри соціології та психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Курова А.В., кандидат психологічних наук, доцент кафедри соціології та психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Крюкова М.А., кандидат психологічних наук, доцент кафедри соціології та психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Лазор К.П., кандидат політичних наук, доцент кафедри соціології та психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Лефтеров В.О., доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри соціології та психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Лісеєнко О.В., доктор соціологічних наук, професор, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д.Ушинського;

Максименко Ю.Б., доктор психологічних наук, професор, професор кафедри загальної та диференціальної психології Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д.Ушинського;

Мельніков А.С., доктор соціологічних наук, доцент, професор кафедри соціології та психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Третякова Т. М., кандидат політичних наук, доцент кафедри соціології та психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Форманюк Ю.В., кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри соціології та психології Національного університету «Одеська юридична академія».

Цільмак О.М., доктор юридичних наук, професор, професор кафедри соціології та психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Яковлев Д.В. – доктор політичних наук, професор, декан факультету психології, політології та соціології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Яценко М.А., кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри соціології та психології Національного університету «Одеська юридична академія».

Інтеграційний розвиток особистості та суспільства: психологічний і соціологічний виміри [Текст] : матеріали II міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 12 червня 2020 року) / за ред. д. ю. н., проф. Аракелян М. Р.; Національний університет «Одеська юридична академія». – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. – 316 с.

ISBN 978-966-992-133-8

УДК 159.923.2(063)+316.612(063)

ISBN 978-966-992-133-8

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2020

5. Асмолов А.Г. Преадаптация к неопределенности как стратегия навигации развивающихся систем: маршруты эволюции / Асмолов А.Г., Шехтер Е.Д., Черноризов А.М. // *Вопросы психологии*. – 2017. – № 4. – С. 3-26.

Тімченко О.В.,

доктор психологічних наук, професор,
головний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
екстремальної та кризової психології,
Національний університет цивільного захисту України

Миронець С.М.,

кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології,
Київський національний торговельно-економічний університет

СИСТЕМОГЕНЕТИЧНИЙ ПІДХІД ДО МОДЕЛЮВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ ЕКСТРЕМАЛЬНИХ ВИДІВ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми: Ситуація на межі ХХ-ХХІ століття характеризується наявністю динамічних й різноспрямованих змін у всіх сферах життєдіяльності людини. Все більшої актуальності набирає проблематика адаптації людини у складному, наповненому динамічними змінами, світі. Зокрема, в соціально-психологічних дослідженнях малих груп, команд, колективів виникають завдання прогнозування ефективної спрямованості розвитку діяльності в умовах невизначеності й планування оптимальних програм відбору й навчання персоналу.

Метою нашого дослідження було розв'язання низки науково-прикладних питань у сфері професійно-психологічного забезпечення діяльності фахівців зведених рятувальних загонів Міжнародних гуманітарних місій (МГМ) та пошуково рятувальних операцій (РО), праця яких докорінно відрізняється від інших формувань, здебільшого тих, чия діяльність відбувається в екстремальних умовах під впливом на фахівця цілої низки стрес-факторів підвищеної інтенсивності [1, с. 445].

Завдання такого плану психологічних досліджень можливо вирішувати за допомогою методу моделювання, який

дозволяє вийти на якісно новий рівень досліджень соціально-психологічних явищ у малих групах.

Застосування методу також було обумовлене особливостями та специфікою групової діяльності зведених рятувальних загонів Міжнародних гуманітарних МГМ та РО, яка здебільшого характеризується високим ризиком для життя і здоров'я, як самих колективів так і їх окремих суб'єктів, невизначеністю ситуації, дефіцитом часу на прийняття рішень щодо її подолання, соціально-груповою напругою через недостатню злагодженість рятувальних бригад і розрахунків, відсутністю сталих сценаріїв діяльності, особливостями кліматичних умов, етнокультурного середовища, мікроклімату тощо.

Концептуальна модель комплексного психологічного забезпечення міжнародних гуманітарних місій нами розглядається, як особлива система й основа діяльності зведених рятувальних підрозділів міжнародних гуманітарних місій, що має свої відмінні особливості.

Мета розробки Концептуальної моделі передбачає опис основних (базових) її компонентів і специфіки їх застосування, що стає очевидним, якщо описати критерії даного виду діяльності (хто надає допомогу, яку, коли, за яких обставин, які вимоги до фахівців, як регламентується їхня діяльність у правовому полі України та міжнародному праві).

На перший погляд запропоновані нами блоки моделі мають статичний вигляд. Водночас хочемо відзначити, що модель починає працювати (стає динамічною, коли всі компоненти системи починають взаємодіяти, як одне ціле певної системи) у конкретному випадку, тобто, коли відома ситуація, масштаб надзвичайної ситуації, яка потребує реагування, задачі, що потребують негайного вирішення, наявні ресурси, сили й засоби, які можна залучити задля ліквідації НС.

З іншого боку слід враховувати, що будь-яка НС, потребує дотримання чітких алгоритмів роботи з урахуванням багатьох характеристик, які допомагають не тільки надати дієву допомогу постраждалим, але й зберегти психічне і фізичне здоров'я

самих рятувальників, опис конкретних методів і результатів надання допомоги, представляють велику цінність для науки і практики (водночас не можуть бути достатніми). Цінність запропонованої нами моделі полягає в тому, що вона включає значний набір компонентів (критеріїв), що з одного боку, ускладнюють модель, а з іншого створюють більш цілісне уявлення про Систему заходів комплексного психологічного забезпечення діяльності міжнародних гуманітарних місій та рятувальних операцій.

В якості критеріїв оцінки фахівців до надання такої допомоги ми пропонуємо: розуміння мети діяльності; специфіка міжвідомчої взаємодії; функції й внутрішньо-групові принципи взаємодії фахівців рятувальних підрозділів; характеристика контингенту, якому надається допомога; сфери впливу, проблеми, з якими працюють (рятувальники, медики, кінологи, керівники, психологи); термін перебування фахівців в епіцентрі НС; методи та технології, що використовуються рятувальниками, медиками, психологами для ліквідації наслідків НС тощо.

У працях О. Тімченка [5], М. Корольчука [3], С. Максименка [1; 2], В. Осьодло [4] модель спеціаліста – розглядається як образ професії, яким має бути фахівець до певного часу свого розвитку в професіогенезі, і цей образ має бути зафіксованим у певній документації.

Модель фахівця, розроблена виходячи із вимог професійної підготовки, відповідно до усталених уявлень, що склалися в психологічній науці, має включати наступні компоненти:

1) професіограму – опис соціально-економічних, виробничих, технічних, санітарно-гігієнічних, психологічних та інших особливостей професії;

– важливою частиною професіограми є психограма – опис психологічних вимог професії до діяльності й особистості фахівця.

2) професійно-посадові вимоги (опис конкретного змісту діяльності фахівця, його професійних завдань в умовах конкретної посади – на певному робочому місці;

3) кваліфікаційний профіль (узгодження необхідних видів професійної діяльності й рівнів кваліфікації, вимоги до розрядів і категорій [6].

Висновки:

Проведений аналіз дає підстави стверджувати, що на сьогодні існує вагомий доробок моделей психологічного аналізу діяльності, які у переважній своїй більшості розроблені на ґрунті системогенетичного підходу. Сам метод моделювання у сучасній психологічній науці, зокрема у царині формування ефективних інструментів професійно-психологічної готовності фахівців екстремальних видів діяльності, відноситься до основних і найбільш ефективних інструментів науки і практики, який в залежності від розв'язуваних наукових проблем може розглядатися, як опис, схема, зображення певного процесу, цілісна система взаємопов'язаних і доповнюючих один одного елементів єдиної системи із функціональним поєднанням у ній окремо взятих функціональних підсистем тощо.

Список використаних джерел

1. Актуальні дослідження в сучасній вітчизняній екстремальній та кризовій психології : монографія / [Максименко С.Д., Садковий В.П., Миронець С.М. та ін. за заг. ред. В.П. Садкового, О.В. Тімченка: НУЦЗУ. – Х. : ФОП Мезіна В.В., 2017. – 512 с.
2. Максименко С.Д. Генеза здійснення особистості / С.Д. Максименко – К. : Видавництво ТОВ «КММ», 2006. – 240 с.
3. Психологія праці в звичайних та екстремальних умовах : навч. посіб. / М.С. Корольчук, В.М. Корольчук, С.М. Миронець та ін. – Київ. нац. торг.-екон.ун-т, 2017. – С. 279.
4. Осьодло В.І. Психологія професійного становлення офіцера : [монографія]. – К. : ПП «Золоті ворота», 2012. – С. 136-137.
5. Миронець С.М., Тімченко О.В. Негативні психічні стани рятувальників в умовах надзвичайної ситуації : монографія. [С.М. Миронець, О.В. Тімченко] – К. : ТОВА «Видавництво «Консультант», 2008. – 232 с.
6. Державний стандарт професійно – технічної освіти [Іванов А.В., Осипенко С.І., Миронець С.М. та ін.]. ДСПТО.ЛО.75.24–2009. Професія: Рятувальник. Кваліфікація: Рятувальник 3,2,1 класи, вища категорія. Код: 5159. ДСПТО.ЛО.75.24–2009. Затверджено наказом МОН України від 28.10.2009 №989.